

DOKUMENTACJA KONSERWATORSKA
PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH
PAŁACYK HONIGMANA
KIELCE, UL. KOŚCIUSZKI 6

Autor dokumentacji
BASE ART SP. Z O. O.
UL. KOŁŁATAJA 9/4, 05-091 ZĄBKI

mgr Waldemar Waszkiewicz
ZĄBKI 2023

Załącznik nr 4 do DEC. 807/1013
Świętokrzyskiego Wojewódzkiego
Konservatora Zabytków w Kielcach
dnia 21.02.2023
Znak ZNA.B.514.28.1073
Świętokrzyski Wojewódzki
Konservator Zabytków w Kielcach
mgr Joanna Modras

SPIS TREŚCI DOKUMENTACJI PRAC KONSERWATORSKICH I RESTAURATORSKICH

1.0. KARTA IDENTYFIKACYJNA ZABYTKU I DOKUMENTACJI	3
2.0. ZAGADNIENIA HISTORYCZNE	4
3.0. OPIS, STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ	5
4.0. CEL ORAZ ZAŁOŻENIA KONSERWACJI I RESTAURACJI – PROJEKT KONSERWATORSKI	11
5.0. PROGRAM PRAC	12
6.0. BIBLIOGRAFIA	14

1.0. KARTA IDENTYFIKACYJNA ZABYTKU I DOKUMENTACJI

A-345 z dn. 09.09. 2009
NR REJESTRU ZABYTKÓW

.....
NR INW. ZBIORU

.....
NR INW. PRACOWNI KONS.

.....
1.1. DANE PRZED ROZPOCZĘCIEM PRAC

RODZAJ: pałac

TEMAT: brak

AUTOR: arch. Franciszek Ksawery Kowalski

WARSZTAT: miejscowy

SYGNATURA: brak

INSKRYPCJE: brak,

DATOWANIE: 1876-1880

POCHODZENIE: miejscowe

LOKALIZACJA: ul. Kościuszki 6, 25-310 Kielce

WŁAŚCICIEL: Najwyższa Izba Kontroli, ul. Filtrowa 57, 02-056 Warszawa

UŻYTKOWNIK: Najwyższa Izba Kontroli, Delegatura w Kielcach, ul. Kościuszki 6, 25-310 Kielce

TECHNIKA: pałac murowany

WCZEŚNIEJSZE KONSERWACJE: TAK

WCZEŚNIEJSZE DOKUMENTACJE: TAK

1.2. ZMIANA DANYCH PO ZAKOŃCZENIU PRAC: BRAK

1.3. DANE O DOKUMENTACJI

LICZBA: STRON 14, FOTOGRAFII 12

AUTOR DOKUMENTACJI: mgr Waldemar Waszkiewicz

MIEJSCE PRZECHOWYWANIA:

1. egz. WUOZ Kielce

1. egz. NIK, oddział Kielce

1. egz. Archiwum autora dokumentacji

2.0. ZAGADNIENIA HISTORYCZNE

.....

Pałac został wpisany do rejestru zabytków pod numerem rej. A-345 z dn. 09.09. 2009 r., na podstawie decyzji z 09.04. 1972 r. Budynek wzniesiony został na obrzeżach dawnej zabudowy śródmiejskiej Kielc (obecnie centrum) dla pochodzącego ze Słowenii, Jana Hönigmann. Był to bogaty kupiec kolonialny, właściciel hotelu Saskiego na posesji dawnego wójtostwa w narożniku Rynku i ul. Leonarda, jak również delikatesów, oraz składu win. Pałac wybudowano prawdopodobnie w latach 1776-1880, a za projekt odpowiadał zapewne znany budowniczy guberni kieleckiej - Franciszek Ksawery Kowalski - zasłużony dla Kielc architekt (m.in. według jego projektów przebudowano pałac biskupów krakowskich, kościół św. Wojciecha, czy bazylikę katedralną). Po zakończeniu budowy Jan Hönigmann przekazał pałac w prezencie swojej dużo młodszej żonie Marii z domu Krauze. Pałac przez lata był użytkowany jedynie przez nich, zmieniając się z niewielkiej rezydencji w prawdziwy pałac.

Gdy Jan Hönigmann zmarł w 1884 r., budynek odziedziczył najstarszy syn, także Jan. Po jego śmierci w 1932 r. pałac przeszedł w ręce brata Macieja. A gdy ten zmarł dziewięć lat później, przejęła go spokrewniona z Hönigmannami rodzina Sulimierskich, która najprawdopodobniej sprzedała budynek zaraz po odziedziczeniu.

Sama budowla została poważnie uszkodzona w czasie II wojny światowej. Po 1945 roku została odbudowana, oraz dostosowana do spełniania funkcji biurowej i mieszkalnej. W budynku umieszczono też przestrzeń sklepową. W latach 40-tych XX wieku obiekt był między innymi siedzibą wójta, później związków zawodowych, a także kina „Przyjaźń”, oraz „Gromady”. Od około 1949 roku właścicielem pałacyku był Związek Zawodowy Przemysłu Budowlanego i Ceramicznego. W trakcie kolejnych kilkudziesięciu lat obiekt był wielokrotnie remontowany, co poważnie zubożyło jego wystrój rzeźbiarski, oraz zakłóciło pierwotny układ przestrzenny pomieszczeń.

W latach 60-tych XX wieku do północno-wschodniego ryzalitu dobudowano prostokątne skrzydło. W 1986 roku miała zaś miejsce konserwacja plastyki kamiennej i stiuków pałacyku. W 1997 roku budowla przeszła drogą kupna w ręce prywatne, a w latach 1999-2000 przeprowadzono gruntowną modernizację budynku wraz z adaptacją zabytkowego pałacyku na siedzibę banku. Wówczas ponownie przeprowadzono prace konserwatorskie przy sztukateriach na fasadach, a także wymieniono stolarkę okienną, instalacje centralnego ogrzewania i elektryczną, a ponadto, częściowo, stolarkę drzwiową i balustrady. Dodatkowo naprawiono ogrodzenie budynku - teren otoczony jest murem - żeliwnym ogrodzeniem - i uporządkowano jego otoczenie. Bank wyprowadził się z pałacyku około 2013 roku i postanowił sprzedać posiadłość. W gronie potencjalnych kupców było miasto Kielce. Ostatecznie miasto się wycofało, a pałac w 2015 roku kupiła firma Anna-Bud. Przez pięć lat dbała o budynek, prowadzono tam niezbędne prace, dokupiono też od miasta Kielce część działki, ale sam budynek pozostawał niezagospodarowany. Obecnie sprzedano obiekt

Najwyższej Izbie Kontroli. Rozległe, sklepione piwnice pałacyku, w których niegdyś składowano wina, przemieniono w archiwum.

Fot. 1 i 2. Neoklasycyński wystrój pałacyku.

3.0. OPIS, STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ

Przedmiotowy budynek Delegatury NIK w Kielcach zlokalizowany przy ul. T. Kościuszki 6, wykonany został w technologii tradycyjnej, murowanej. Pałacyk zbudowany jest w rzucie litery H, oś całości stanowi parterowa część, do której przylegają dwa piętrowe skrzydła. Jest on częściowo podpiwniczony, a jego główna bryła składa się z:

- parterowej części z wejściem głównym poprzedzonym tarasem,
- ujmujących ją zryzalitowanych dwukondygnacyjnych skrzydeł bocznych w układzie szczytowym oraz
- parterowych sieni i portyku kolumnowego.

Każda z wyodrębnionych części budynku nakryta jest dwuspadowym dachem. Pałacyk wzniesiono z cegły ceramicznej, na fundamentach z kamienia łamanego. Maksymalna

wysokość budynku - wejście od strony północnej - 12,17m, wysokość budynku przy wejściu głównym od strony południowej - 9,97m.

Elewacje mają zróżnicowany wyraz architektoniczny, ale w ramach stylu neoklasycznego. Fasada frontowa (zachodnia - od ulicy Kościuszki), podzielona została półkolumnami tokańskimi, na osi wejścia ma prostokątne zwieńczenie. Naroża ryzalitów, które flankują fasadę frontową ujmują pilastry tokańskie. Na flankujących ryzalitach zwracają uwagę obramienia okien, dekoracyjny ganek i znajdujące się na piętrze nisze, z częściowo zachowanymi popiersiami. Występują tu też dekoracje rzeźbiarskie w postaci płycin z girlandami, rozet, palmet i konsoli. Ponadto cennym elementem architektonicznym tej fasady są dekoracyjne żeliwne balkony i balustrada tarasu. Elewacje tylne posiadają skromny wystrój, są one niemalże gładkie, jedynym ich urozmaiceniem są gzymsy, narożne lizeny i, gdzieś tam, obramienia okien.

Pałacyk wyremontowany pod koniec lat 40tych XX wieku, po zniszczeniach wojennych. Obecną formę budynek uzyskał po remoncie na pocz. XXI wieku.

Wizja lokalna potwierdziła że stan wystroju pałacyku, mimo niedawno przeprowadzonych prac, jest alarmujący. Dotyczy to zwłaszcza styku izolacji balkonów oraz obróbek blacharskich z detalami sztukatorskimi. Dekoracje sztukatorskie są popękane i z dużymi ubytkami.

Tynki, szczególnie w strefie cokołowej są popękane. Farba w miejscach obmywanych przez wodę jest wymywana, łuszczy się i odpada.

Główną przyczyną obecnych uszkodzeń jest niestaranne wykonanie prac remontowych. Przede wszystkim nieszczelne izolacje balkonów i tarasów powodują zniszczenia wystroju sztukatorskiego pod rynnami oraz wewnątrz budynku. Niedokładne wypełnienie przestrzeni wewnątrz detali i tynków powoduje pękanie elementów i wnikanie wody opadowej do struktury muru. Woda, która gromadzi się wewnątrz, nie mogąc odparować w sezonie zimowym wskutek przemarzania, potęguje zniszczenia.

Fot. 3. Widok na balkon od strony ul. Kościuszki.

Fot. 4. Widok na balkon od strony ul. Kościuszki.

Fot. 5. Widok na balkon od strony ul. Kościuszki. Widoczne zniszczenia gzymsu.

Fot. 6. Widoczne zniszczenia na gzymsie od strony ul. Kościuszki.

Fot. 7. Uszkodzenie warstwy malarskiej i spękanie tynku.

Fot. 8. Spękane tynki oraz odchodząca farba z cokołu.

Fot. 9. Widoczne uszkodzenia sztukaterii wskutek zaciekania wody i wymywania zapraw.

Fot. 10. Złuszczenia farby i uszkodzenia profili gzymsów.

Fot. 11. Zniszczenia gzymsu, narożnika ściany i sztukatorskiej dekoracji nadświetla okna, powstałe wskutek nieszczelnej izolacji tarasu.

Fot. 12. Zniszczenia gzymsu i ścian powstałe wskutek nieszczelnej izolacji tarasu.

4.0. CEL ORAZ ZAŁOŻENIA KONSERWACJI I RESTAURACJI – PROJEKT KONSERWATORSKI

.....

Zalecane prace mają głównie na celu naprawę obecnych i powstałych wskutek poprzednich prac, uszkodzeń elewacji pałacyku. Ze względu na znaczne uszkodzenia budynku w czasie wojny i brak informacji o jego pierwotnym wyglądzie, na detalach architektonicznych

poddawanych pracom należy wykonać odkrywki stratygraficzne w celu ustalenia pierwotnej kolorystyki. Pomimo zniszczeń, zapewne pozostały pod obecnymi warstwami resztki dawnych wypraw.

W kolejnym etapie można rozpatrzyć możliwość odtworzenia brakujących architektonicznych elementów dekoracyjnych jak np. popiersia w niszach, pod warunkiem odnalezienia odpowiedniej do tego celu dokumentacji fotograficznej lub rysunkowej.

5.0. PROGRAM PRAC

WNIOSKI

W trakcie kolejnych etapów prac, trzeba dokumentować wykonywane odkrywki, aby w końcowej fazie mieć wszystkie informacje dotyczące: stratygrafii warstw, stanu materiału budowlanego, budowy technicznej obiektu i charakteru jego wystroju. Po każdym etapie musi być sporządzona powykonawcza dokumentacja konserwatorska, zawierająca zarówno fotografie, jak i część rysunkową, dotyczącą zwłaszcza stratygrafii warstw, obrazująca przebieg prac oraz stan elementów zakrytych. Dopiero suma tych informacji da nam obraz, jak pałacyk powinien wyglądać w szczegółach i umożliwi przygotowanie projektu finalnego.

Niezbędna w dalszych pracach jest szczegółowa kwerenda archiwalna w celu odtworzenia wystroju rzeźbiarskiego.

Do wykonania prac naprawczych na tynkach i sztukateriach należy użyć całych systemów zapraw proponowanych przez producentów. Zestaw materiałów proponowany przez konkretnego producenta wzajemnie się uzupełnia i jest spójny. Obecnie jest na rynku kilku producentów proponujących systemy wykonania napraw o porównywalnych właściwościach. Nie zaleca się stosowania materiałów pochodzących od różnych wytwórców.

TYNKI I SZTUKATERIE

1. Dokumentacja fotograficzna i opisowa detali poddawanych naprawie.
2. Prace wstępne, demontażowe, zabezpieczające i przygotowawcze elewacji. W zakres wchodzi montaż rusztowań, zabezpieczenie okien i pozostających instalacji oraz ocena stanu zachowania tynków i detali z poziomu rusztowania. Poprzez ostukiwanie należy sprawdzić, czy nie ma rozwarstwień w głębszych warstwach ściany.
3. Demontaż istniejących obróbek blacharskich przy detalach architektonicznych, pilastrach, gzymsach, obramowaniach okiennych.
4. Wykonanie głównych prac budowlanych polegających na przebicciu instalacji, napraw balkonów, tarasów oraz naprawie obróbek blacharskich. Projektuje się wymianę wszystkich obróbek blacharskich znajdujących się przy gzymsach, obramowaniach okiennych czy pilastrach – na obróbki blacharskie z blachy stalowej o gr. 0,6 mm;
5. Usunięcie luźnych i odspojonych zapraw i farb za pomocą szpachelek, noży oraz

- szczotek, a także skucie zniszczonych partii tynków budynku, do podłoża nośnego.
6. Wykonanie stratygrafii na opracowywanych detalach w celu ustalenia pierwotnego wyglądu budynku.
 7. Oczyszczenie tynków elewacji z powłok malarskich – np. mycie strumieniem przegrzanej pary wodnej lub strumieniem gorącej wody pod ciśnieniem, bądź też metodą strumieniowo-ścierną z użyciem pudrów mineralnych. Przed czyszczeniem należy wykonać próby skuteczności powyższych metod i wybrać powodującą najmniejsze uszkodzenia czyszczonej powierzchni. Wyklucza się stosowanie innych materiałów ściernych.
 8. Oczyszczenie i poszerzenie rys i spękań w tynkach ścian zewnętrznych.
 9. Odwzorowanie form profili naprawianych gzymsów w celu wycięcia profili (np. z blachy) do ciągnięcia na ścianie.
 10. Zatwierdzenie kolorystyki obiektu oraz form profili gzymsów i opasek w trakcie komisji z udziałem przedstawicieli służb konserwatorskich.
 11. Przygotowanie miejsc do uzupełnienia ubytków poprzez odbicie odspojonych tynków, cokołów i usunięcie luźnych i słabo przylegających warstw poprzednich napraw. Uzupełnienie ubytków, zarysowań, spękań ścian zewnętrznych oraz ścian cokołowych schodów zewnętrznych należy wykonać zaprawą naprawczą. Należy bezwzględnie przestrzegać norm technologicznych wybranego producenta.
 12. Przygotowanie prowadnic do wyciętych wcześniej profili do ciągnięcia gzymsów.
 13. Wykonanie w uzupełnianych gzymsach i profilach zbrojenia w postaci gwintowanych prętów ze stali nierdzewnej połączonych drutem (tzw. pajączki).
 14. Wykonanie warstwy szepnej poprzez zagruntowanie powierzchni.
 15. Wykonanie obrutki z zaprawy podkładowej.
 16. Pociągnięcie na ścianie, w zaprawie wapienno – cementowej, docelowego gzymsu.
 17. Wyrównanie i naprawa drobnych ubytków przy użyciu zaprawy wapienno – cementowej, za pomocą szpachelek.
 18. Założenie warstwy końcowej (szlichty) o identycznej fakturze na naprawiane elementy z dodatkiem włókien stabilizujących spękania.
 19. Pomalowanie elewacji za pomocą farb krzemianowych na kolor ustalony w trakcie komisji z udziałem przedstawicieli służb konserwatorskich.

UWAGA: W przypadku zauważenia istotnych uszkodzeń w ścianach zewnętrznych lub innych elementach konstrukcji budynku – konieczna jest konsultacja z inżynierem konstrukcji budowlanych.

BALUSTRADY METALOWE

1. Czyszczenie balustrad metalowych schodów zewnętrznych, balkonu. W przypadku demontażu balustrad w trakcie wykonywania nowych izolacji na balkonach i tarasach należy elementy metalowe oczyścić z farby za pomocą piaskowania.
2. Malowanie balustrad stosując farbę podkładową do gruntowania przeciwrdzewnego,

3. Montaż oczyszczonych i pomalowanych balustrad.

1. Oczyszczenie schodów metodą hydrodynamiczną wspomaganą 3-5% roztworem wodnym kwasu fluorowodorowego. Kwas nanosić na zmytą powierzchnię piaskowca, pozostawić na 20 minut i zmyć wodą pod ciśnieniem. Zabieg można powtórzyć dwukrotnie. Niedoczyszczone miejsca doczyścić metodami mechanicznymi za pomocą kamieni ściernych.
2. Uzupełnienie brakujących fug.
3. Dezynfekcja za pomocą preparatów przeciw glonom.
4. Hydrofobizacja schodów.

- Adamczyk A., *Adaptacje i remonty kieleckich zabytków architektonicznych*, „Renowacje i Zabytki” 2012, nr 44 (4/2012), s. 50 - 61;
- Adamczyk J.L., *Przewodnik po zabytkach architektury i budownictwa Kielc*, Kielce 1997, s. 61;
- Szczepański J., *Architekci i budowniczowie. Materiały*, Warszawa-Kraków 1990, s.74-77;
- Wrońska-Gorzkowska R., Gorzkowski E., *Album kielecki*. Starówka. Przewodnik, cz. I, Kielce 1994, s. 102-104;
- *Zabytki architektury i budownictwa w Polsce, województwo kieleckie*, red. H. Krzyżanowska, Warszawa 1995, s. 106;
- Traczyński E. (tekst), *Karta Ewidencyjna Zabytków Architektury i Budownictwa*, KOBiDZ w Warszawie 2005 r.

DYPLOM

Waldemar Mariusz Waszkiewicz

urodzon 7 dnia 3 października 1964 r.
w Toruniu

odbył studia wyższe magisterskie-
dzienne

na Wydziale Sztuk Pięknych

w zakresie konserwacji i restauracji
elementów i detali architektonicznych

z wynikiem **dobrym**

I po spełnieniu wymogów określonych
obowiązującymi przepisami uzyskał

w dniu 14 września 1989 roku tytuł
magistra sztuki w zakresie konserwacji
elementów i detali architektonicznych

podpis

1534

Nr
(numer dyplomu)

REKTOR

/-/ J. Kopicewicz

Toruń

/-/ S. Kosciółcki

m.p.

14 września 1989 r.